

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA

TRAGOM SJEĆANJA

fotografije autorica:

Kristine Dilice i Martine Barešić

snimljenih u

Državnom muzeju Auschwitz-Birkenau i

Spomen području Jasenovac

25. 1. 2023. – 15. 2. 2023.

Kuća ljudskih prava, Selska cesta 112 C

Izložba je otvorena radnim danom od 10:00 – 17:00. Za grupne obilaske molim vas dogovorite vrijeme posjeta pozivom na telefon 014572398 ili porukom na adresu:

tena.banjeglav@documenta.hr

ZLOČIN KOJI JE OBILJEŽIO 20. STOLJEĆE

Svake godine, 27. siječnja, obilježavamo Međunarodni dan sjećanja na holokaust, godišnjicu oslobođenja nacističkoga logora Auschwitz-Birkenau, u današnjem Oswiecimu u Poljskoj. Na taj dan 1945. godine vojnici sovjetske Crvene Armije ušli su u najveći logor smrti te svijetu prenijeli fotografije mršavih, izglednijih, umirućih ljudi. U znak sjećanja na njih i sve druge žrtve nacističkog i fašističkog režima, Opća skupština Ujedinjenih naroda Rezolucijom 60/7 2005. godine proglasila je 27. siječnja Međunarodnim danom sjećanja na žrtve holokausta. To je dan kada s posebnim poštovanjem odajemo počast žrtvama nemilosrdnog režima koji je nepovratno promijenio povijest svijeta i sliku čovječanstva. Holokaust je kao jedinstven zločin obilježio svjetsku povijest 20. stoljeća. Sustavno istrebljenje čitavih naroda provodilo se u brojnim koncentracijskim logorima diljem svijeta i tadašnje Nezavisne države Hrvatske (NDH). Od njih, danas je tek manji broj zaštićen, očuvan i uređen kao mjesta sjećanja na milijune ubijenih. U mnogo većoj mjeri ti lokaliteti su zaboravljeni, slučajno ili namjerno prepušteni propadanju ili prenamijenjeni u razne druge svrhe. Na njima nema spomenika, čak niti malih informativnih ploča. Nema ničega što bi lokalnim stanovnicima i pokojem posjetitelju pokazalo da su na tim mjestima ljudi patili i stradavali. Holokaust je primjer genocida, a sama riječ genocid znači djelo počinjeno u namjeri da se u cijelosti ili djelomično uništi jedna nacionalna, etnička, rasna ili vjerska skupina. Zločin je ako se ubije ili progoni makar i jedan čovjek samo zato što je druge vjere, nacije, rase ili ideoloških usmjerenja.

HOLOKAUST I GENOCIDI U NDH

Bit ustaškog pokreta i ustaške politike u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u vrijeme Drugog svjetskog rata sadržana je u osnivanju koncentracijskih logora, među kojima je najveći bio u Jasenovcu. Jasenovac je bio logor smrti, logor zločina. Ustaški logori osnovani su radi potpunog istrebljenja pojedinih naroda, vjerskih skupina i ideoloških neistomišljenika ustaške politike genocida i terora. Jasenovački ustaški zločin izvršen je nad desecima tisuća Srba, Roma, Židova, nad Hrvatima, Muslimanima, Slovencima, Slovacima, Česima, Ukrajincima, Rusima, Talijanima, Nijemcima, Crnogorcima, Mađarima, Poljacima, Rumunjima i Rusinima. Nad muškarcima, ženama i djecom.

ZAŠTO JE VAŽNO POUČAVATI O HOLOKAUSTU I GENOCIDIMA?

Poučavanje o holokaustu dobivalo je na važnosti i pomalo zauzimalo svoje mjesto u kurikulumima povijesti i drugih školskih predmeta tijekom druge polovice 20. stoljeća. Danas, u vremenu kada gledamo jačanje radikalne desnice i populizma te slabljenje demokratskih vrijednosti u gotovo cijelom svijetu, poučavanje o najvećem zločinu 20. stoljeća čini se još značajnijim. S krizama koje nas pogađaju posljednjih godina te ratom koji se upravo odvija u Europi, naša društva postaju sve podložnija propagandi, lažnim vijestima, predrasudama i stereotipima. U tom procesu, posebno su pogođene i inače marginalizirane grupe – manjine, siromašni, osobe s posebnim potrebama, osobe s invaliditetom, LGBTQ populacija, izbjeglice, migranti i drugi. To sve, kada se pogleda šira slika, podsjeća na 1930-e godine i na sve što je prethodilo holokaustu - propaganda, stereotipi i diskriminacija manjinskih grupa, oduzimanje osobne slobode, kršenje osnovnih ljudskih prava i nasilje. Tim utjecajima često su najpodložniji mladi, posebno oni slabije obrazovani, kojima nisu pruženi alati i metode kako da se s njima nose. Stoga je važno kod njih razvijati dublje razumijevanje psiholoških, političkih i društvenih čimbenika masovnog nasilja i holokausta, kako se takvi događaji ne bi ponovili.

Nije se dovoljno fokusirati samo na događaje i kronologiju, što se često čini u školama. Važno je krenuti mnogo ranije, već od dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća i fašističkog nasilja kojeg su na ovim prostorima snažno osjetili u Istri, Primorju i na otocima. Važno je učenicima objasniti procese postupnog isključivanja koji su doveli do holokausta i genocida. Još je bolje ako primjerenim metodama i načinima rada, učenike potaknemo da te procese shvate sami. Antisemitizam i mržnja prema raznim drugim skupinama također nije prošlost, a to vidimo u zemljama diljem svijeta i sve češćim rasističkim napadima ne samo na Židove nego i na pripadnike raznih vjerskih i etničkih skupina. Često se ponavlja pitanje što mi kao pojedinci možemo učiniti u vezi s tim. Odgovor je jasan – pojedinci uključeni u sustav obrazovanja mogu, usudujemo se reći i moraju, poučavati učenike, kasnije i studente i kod njih razvijati kritičko mišljenje o tim događajima. Važno je i kroz proučavanje prošlih događaja povući paralele s današnjicom, sa sličnim procesima koji se svakodnevno događaju oko njih. Time ćemo postići ne samo to da nauče lekcije iz povijesti, nego i da razviju svijest o potrebi reagiranja kada se nađu u sličnim situacijama, a sve u nadi da će upravo te mlade generacije prepoznati pokušaje bilo kakvih novih genocida. Jer, kako je poznati književnik i preživjeli svjedok Primo Levi rekao: "Jednom se dogodilo, što znači da se može dogoditi ponovno. To je bit onoga što trebamo reći." To je bit poučavanja, to je bit kulture sjećanja i to je bit razvijanja metoda i načina poučavanja za generacije koje dolaze. U povijesti su se mnogi loši događaji ponavljali, a nažalost, mogu se dogoditi i ponovno. To ponavljanje moramo spriječiti svojim djelovanjem. I kako godine prolaze, živućih je svjedoka i svjedokinja sve manje, a na osobama u sustavu obrazovanja ostaje zadaća čuvanja njihovih svjedočanstva, ne samo kao uspomene, već i kao upozorenja što je sve čovjek sposoban napraviti drugom čovjeku pod okriljem vlasti, demagogija ili teorija koje su propagandom usađene u široke mase.

Nadamo se da će Vas izložba potaknuti na posjet mjesta poput Spomen-parka Dotrščina, najvećeg mjesta stradanja u Zagrebu ili Spomen područja Jasenovac kojeg je u 2022. godini posjetilo ukupno 14.548 posjetitelja. Od tog broja, ukupno 6784 posjetitelja bilo je iz Hrvatske, a 7764 iz stranih država.

Ukupno je 36 školskih grupa iz Hrvatske posjetilo Spomen područje Jasenovac. Od tog broja 23 grupe bile su iz osnovnih škola, a 13 iz srednjih škola. Uz to, Spomen područje Jasenovac posjetilo je 8 škola iz inozemstva.

Možda ćete se poželjeti upoznati sa svjedočanstvima logoraša. Oleg Mandić, posljednji preživjeli dječak koji je izašao iz Auschwitza nedavno je govorio o svojim razmišljanjima nakon oslobođanja iz logora: „Najgore u životu što me išlo je već iza mene i to sam prošao, sve što ću doživjeti poslije će biti lijepo, bit će jedan valcer. I bilo je.“ Upravo je izašla njegova knjiga *Život obilježen Auschwitzom* koju je priredio Neven Šantić.

FOTOGRAFIJE U SLUŽBI POUČAVANJA

Današnje mlade generacije osluškuju poruke kod kuće, u školi i medijima. Mediji informiraju, ali prenose i neistinite podatke i poruke mržnje i neprihvatanja. Često su te poruke prikrivene i nalaze se u sitnim detaljima, no i takve su u službi propagande. Upravo se takvim informacijama treba suprotstaviti poučavanjem te kod mladih razvijati kritičko mišljenje i medijsku pismenost, kako bi i sami imali alate i metode za prepoznavanje propagande, stereotipa i predrasuda te onih materijala koji šire mržnju prema određenim društvenim skupinama. Kako bismo to postigli, samo poučavanje, a posebno metode rada, trebaju biti prikladne potrebama i interesima mladih generacija. Većinu mladih zanimaju filmovi, dokumentarna bilježenja svjedočanstava te fotografije kao snažan medij kojim se mogu pokrenuti interesi i rasprave. Fotografije se u samom poučavanju ne trebaju koristiti samo kao

ilustracija nekog teksta ili navoda, što je najčešći slučaj. One zaista mogu biti vrlo dobar nastavni materijal za gotovo sve dijelove nastavnog sata. Na primjer, fotografija odjeće ili nekog svakodnevnog predmeta kojeg su koristili logoraši, može poslužiti kao motivacija na početku sata, kako bi se među učenicima pokrenula rasprava o tome što je taj predmet, kome je pripadao, u kojem razdoblju itd. Ista fotografija može služiti za prikaz ili učeničko istraživanje života logoraša u glavnom dijelu nastavnog sata. Također, na nju se može vratiti u zaključnom dijelu te objasniti učenicima čemu je taj predmet služio u zaključku razgovora. Na nastavnicima je da odaberu najprikladnije izvore za svoje učenike te da ih svojim znanjem i kreativnošću prilagode ciljevima i ishodima koje žele postići, a sve u svrhu obrazovanja učenika o holokaustu i stradanjima drugih grupa, poučavanja o radu s izvorima te razvijanja medijske pismenosti.

O IZLOŽBI

U povodu Dana sjećanja na žrtve holokausta, profesorica hrvatskoga jezika iz OŠ Ivana Meštrovića Kristina Dilica i kustosica Memorijalnog muzeja Spomen-područja Jasenovac Martina Barešić, izlažu fotografije snimljene u logorima Auschwitz-Birkenau i Jasenovac. Izložba je, u suradnji s *Documentom*, postavljena u Kući ljudskih prava uz mogućnost organiziranja radionica za učenike osmih razreda. Autorice su fotografijom kao iznimno snažnim medijem željele predočiti mjesta stradanja velikog broja ljudi, a ujedno i odati počast svim žrtvama holokausta, kako u Europi tako i kod nas. Iako imaju veliku umjetničku vrijednost, izložene fotografije također mogu biti vrlo dobar izvor za rad s mladima, posebno na pitanjima kulture sjećanja u Europi i Hrvatskoj danas. One dijelom daju odgovor na pitanje: pamtimo li danas ili zaboravljamo žrtve holokausta i drugih genocida u 20. stoljeću te s kojom svrhom obilježavamo 27. siječnja?

Autorice fotografija: Kristina Dilica i Martina Barešić

Autorice tekstova: Kristina Dilica, Martina Barešić i Tena Banjeglav

Lektura: Đino Đivanović

Za organizatora: Vesna Teršelič

U pripremi teksta korištene su i informacije koje su pripremili kustosi i kustosice Spomen-područja Jasenovac.

Sufinancirano sredstvima
programa Europske unije
Erasmus+

